



Programma Erfgoed van de Oorlog

2007-2009

BELEIDSKADER VOOR SUBSIDIËRING

Uitgangspunten en waardestellend kader

Subsidiemogelijkheden en -voorwaarden

Inleiding

Het programma Erfgoed van de Oorlog is gericht op behoud, toegankelijkheid en publieksgerichte toepassing van bijzonder of kwetsbaar erfgoedmateriaal, dat betrekking heeft op de Tweede Wereldoorlog. Dit materiaal is waardevol als bron voor kennis en bewustwording over deze periode. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna: VWS) biedt in het kader van het erfgoedprogramma financiële ondersteuning aan activiteiten die hierop gericht zijn. Het programma Erfgoed van de Oorlog loopt van 2007 tot en met 2009.¹

In deze notitie is beschreven welke (soort) activiteiten in het kader van het programma voor subsidie in aanmerking komen. U treft de uitgangspunten van het programma aan, en het waardestellend kader dat wordt gehanteerd bij het beoordelen van subsidieaanvragen. Ook de voorwaarden die aan subsidieaanvragen worden gesteld, zijn in deze notitie opgenomen.

Het programma is een uitnodiging aan instellingen die betrokken zijn bij erfgoedbeheer en herinnering aan de Tweede Wereldoorlog, om vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en professionaliteit waardevol erfgoedmateriaal ook voor de toekomst de plek te geven die het verdient.

Subsidiëring vindt plaats op grond van de Subsidieregeling VWS-subsidies. Deze notitie beschrijft het subsidiebeleid bedoeld in artikel 5 van die regeling.

¹ Het programma Erfgoed van de Oorlog is beschreven in de brief van de staatssecretaris van VWS aan de voorzitter van de Tweede Kamer van 7 december 2006 (TK, 2006-2007, 20 454 en 25 839, nr. 81)

1. Het programma Erfgoed van de Oorlog

- Waarom het programma Erfgoed van de Oorlog?

De overheid ziet het als taak het publiek in staat te stellen de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog geïnformeerd en op verantwoorde wijze invulling te geven, overigens zonder dat zij daarbij de inhoud van die herinnering wil bepalen. De zorg voor een goede omgang met en toegang tot historisch (bron)materiaal, zoals door dit erfgoedprogramma wordt voorgestaan, stelt het publiek in staat historische beelden telkens opnieuw te iken en nieuwe zienswijzen te ontwikkelen.

Het aantal direct door de Tweede Wereldoorlog getroffen en zal in de nabije toekomst sterk afnemen. Daarmee komt op termijn ook een einde aan de ondersteuning door de rijksoverheid van organisaties van oorlogsgetroffenen en begeleidende instellingen. Wel zal de rijksoverheid een specifieke betrokkenheid blijven houden met de nationale herdenking van deze periode en het vieren van vrijheid.

De materiële en immateriële nalatenschappen van de vele particulieren en particuliere instellingen zullen op termijn deels overgaan naar de reguliere erfgoedinfrastructuur, en onderworpen worden aan daar geldende normen en regels. Het programma Erfgoed van de Oorlog heeft tot doel deze transitie zo goed mogelijk te laten verlopen.

Het erfgoedprogramma wil een meerzijdig en pluriform perspectief op de periode '40 - '45, inclusief de voor- en nageschiedenis ervan, mogelijk maken. Een perspectief dat ruimte laat voor context, nuancering en nieuwe inzichten, en dat ons helpt onszelf te begrijpen in het licht van hedendaagse en toekomstige maatschappelijke vraagstukken, zoals internationalisering en de multiculturele samenleving.

Het erfgoedprogramma stelt middelen beschikbaar om ernstig verval van materiaal of collecties – en in het uiterste geval verlies van informatie – te voorkomen. Daarnaast worden middelen beschikbaar gesteld om toegankelijkheid (en daarmee gebruik) van materiaal te verbeteren, en om concrete nieuwe toepassingsmogelijkheden met behulp van erfgoedmateriaal te realiseren.

- Het erfgoed van de oorlog

De vraag rijst hoe we op de langere termijn moeten omgaan met het erfgoed van de oorlog. Een aantal constatering is van belang. Het gaat allereerst om veel en heterogeen materiaal. Dit bevindt zich veelal buiten professionele archief- of erfgoedbeherende instellingen en/of is in particulier bezit, en het wordt in sommige gevallen met acuut verval bedreigd. De verantwoordelijkheid voor de zorg voor dit materiaal is in eerste instantie een zaak van de beheerders of eigenaren ervan, en dat moet ook zo blijven. De activiteiten die de overheid vanuit het erfgoedprogramma onderneemt of faciliteert, zijn bedoeld om eigenaren/beheerders te helpen aan die verantwoordelijkheid invulling te geven. Een volgende constatering is dat het niveau van professionaliteit bij de instellingen die de zorg voor het materiaal krijgen of al hebben, zeer verschillend is. Ten slotte kan worden vastgesteld dat het materiaal van de Tweede Wereldoorlog tamelijk 'jong' is en zelden een hoge intrinsieke waarde heeft.

De erfgoedsector oriënteert zich momenteel wel op zogeheten nieuw erfgoed, zoals mobiel en immaterieel erfgoed, maar dat betekent niet dat materiaal over de Tweede Wereldoorlog altijd vanzelfsprekend in de reguliere erfgoedinfrastructuur zal worden opgenomen.

- Erfgoedselectie

De dynamiek van erfgoedselectie en de voortdurende herijking van waarden en betekenissen die daaruit volgt, leveren een dilemma op, zeker daar waar veel materiaal beschikbaar is. Het is bekend, ook vanuit negatieve ervaringen uit het verleden, dat voorzichtigheid gepast is bij het beantwoorden van de vraag welk erfgoed een blijvende betekenis zal hebben. De betekenis die generaties na ons aan bepaald materiaal zullen hechten, kan nu niet altijd goed worden ingeschat. De vraag wat primair als bron kan dienen en wat een *lieu* of *object de mémoire* zal blijven, kan dan ook niet in absolute termen worden beantwoord. Dat laat onverlet dat keuzes gemaakt moeten worden: niet alles uit of over de periode '40-'45 kan voor de eeuwigheid bewaard blijven, alleen al vanwege de omvang van het materiaal en de financiële implicaties. Selectie is dan ook nodig. Archief- of erfgoedbeherende instellingen selecteren zelf wat zij in hun collecties opnemen en wat niet. Vervolgens bepalen zij ook zelf welk materiaal zij in aanmerking willen laten komen voor subsidie. Binnen het programma Erfgoed van de Oorlog vindt opnieuw een vorm van selectie plaats, namelijk het beoordelen van subsidieaanvragen aan de hand van de hier beschreven uitgangspunten, voorwaarden en het waardestellend kader.

- Samenwerking en professionaliteit

Het aantal partijen dat zich bezig houdt met beheer, behoud en gebruik van erfgoedmateriaal is groot. Bovendien verschillen ze sterk van elkaar in omvang en slagkracht. Het programma Erfgoed van de Oorlog streeft daarom in opzet en uitvoering naar openheid, duidelijkheid, een vraaggerichte aanpak en het aanbrengen van verbindingen. Bovendien stimuleert het programma waar mogelijk onderlinge samenwerking en krachtenbundeling om versnippering van activiteiten en inspanningen te voorkomen.

Daarnaast is het van belang dat professionaliteit in de omgang met het erfgoedmateriaal op alle niveaus adequaat is. Zo nodig wordt vanuit het programma het initiatief genomen om de professionaliteit van de infrastructuur die zich bezig houdt met erfgoed van de Tweede Wereldoorlog te versterken.

2. Uitgangspunten

Het programma Erfgoed van de Oorlog hanteert de volgende uitgangspunten:

Eenmalige impuls

Het programma Erfgoed van de Oorlog loopt van 2007 tot en met 2009. Het is een eenmalige, krachtige impuls gericht op behoud, toegankelijkheid en publieksgerichte toepassing van het erfgoed van de oorlog. Het is daarmee een aanvulling op bestaande (financiële, bestuurlijke of organisatorische) mogelijkheden die op hetzelfde doel gericht zijn. Indien op die mogelijkheden een beroep kan worden gedaan, zal het programma daar zoveel mogelijk naar verwijzen.²

Pluriform perspectief

Activiteiten dragen bij voorkeur bij aan nieuwe of onderbelichte thema's, invalshoeken of groeperingen.³ Niet slechts activiteiten op nationaal niveau zijn betekenisgevend voor een pluriform perspectief. Ook activiteiten die van betekenis zijn op regionaal of lokaal niveau komen voor subsidie in aanmerking. Daarnaast wordt belang gehecht aan activiteiten die de Nederlandse situatie in een internationaal perspectief belichten.

Doelgroepen

Activiteiten zijn gericht op een breed publiek, en daarbinnen op een viertal groepen in het bijzonder:

- o oorlogsgetroffenen, hun nabestaanden en personen die (hun eigen) (familie)geschiedenis willen onderzoeken;
- o scholieren, hun ouders/opvoeders en docenten;
- o wetenschappers (met name historici en sociale wetenschappers);
- o (onderzoeks)journalisten, film-, documentaire- en programmamakers.

Aansluiten bij bestaande infrastructuur

Activiteiten sluiten zoveel mogelijk aan bij of passen binnen de bestaande erfgoedinfrastructuur. Dat betekent dat gangbare kwaliteitscriteria van toepassing zijn op projecten, producten, processen en procedures, bijvoorbeeld de criteria die de Erfgoedinspectie en Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) hanteren.

Nadruk op particulier materiaal

Het programma richt zich vooral op materiaal in bezit van particuliere instellingen. Materiaal van privépersonen kan in aanmerking komen voor subsidie, mits het materiaal in langdurig beheer of in eigendom wordt overdragen aan een erfgoed- of archiefbeherende instelling. Overheidsinstellingen komen niet in aanmerking voor subsidie wanneer de activiteiten tot hun wettelijk vastgestelde taak behoren.

² Zo is het programma Metamorfoze van de Koninklijke Bibliotheek specifiek bedoeld voor behoud van materiaal van archiefbeherende instellingen inclusief de zich daar bevindende particuliere archieven.

³ Subsidieaanvragen zullen hierop worden getoetst conform de procedure en criteria zoals verder in deze notitie worden beschreven.

Proportionaliteit

De (financiële, bestuurlijke en organisatorische) inspanningen staan in een bepaalde, redelijke verhouding tot het gewenste of mogelijke resultaat. Proportionaliteit wordt eveneens in acht genomen bij de hoogte van de toe te kennen subsidie in relatie tot de voorgestelde activiteit.

Duurzaam karakter

De resultaten en producten zijn duurzaam. Dat betekent dat ze na 2009 ook zonder bemoeienis of verdere financiële steun van de overheid in stand kunnen blijven of mogelijk door partijen verder ontwikkeld worden. Gelet op dit uitgangspunt kunnen alleen instellingen (rechtspersonen) aanvragen voor subsidie indienen.

Behoud van informatie

Het duurzame behoud van informatie staat voorop, niet het behoud van de informatiedragers. Dat betekent bijvoorbeeld dat bij filmmateriaal conservering sec van het oorspronkelijke filmmateriaal niet aan de orde is, maar dat de filmbeelden worden overgezet naar een andere (digitale) informatiedrager. Als de informatiedrager zélf belangrijke waarde heeft, bijvoorbeeld voor presentatiedoeleinden, kan hierop een uitzondering worden gemaakt.

Gebruik van informatie

Erfgoed krijgt betekenis door waardetoekenning en door het te gebruiken. Dat betekent dat een breed publiek het materiaal dat met ondersteuning van dit programma is bewerkt of tot stand is gekomen moet kunnen gebruiken. Aandacht voor gebruiksgemak en -mogelijkheden, onder meer door middel van goede fysieke of digitale toegankelijkheid van materiaal, is dan ook een belangrijk uitgangspunt van het programma.

3. Subsidiemogelijkheden

- Welke materialen komen in aanmerking?

- *Voorwerpen/driedimensionale objecten*, zoals kledingstukken, gebruiksvoorwerpen, oorlogsmaterieel, huisraad, parafernalia en memorabilia, kunstnijverheid.
- *Foto's*.
- *Beeld- en geluidsmateriaal*, te weten films en geluidsopnamen, waaronder reeds vastgelegde persoonlijke getuigenissen (oral history).
- *Persoonlijke verzamelingen*, bestaande uit een combinatie van bijvoorbeeld brieven, dagboeken, fotoalbums, (aan)tekeningen en voorwerpen.
- *Drukwerk*, zoals boeken, tijdschriften, staf- en landkaarten, affiches, pamfletten, strooibiljetten, illegale publicaties, Ansichtkaarten, voedselbonnen, brochures, noodgeld, maar ook 'secundair' materiaal als krantenknipsels, zogenoemde 'grijze literatuur' zoals scripties, werkstukken.
- *Archieven*, te weten documenten die door personen of instellingen zijn ontvangen of opgemaakt uit hoofde van zijn/haar activiteiten, zijn/haar taken of ter handhaving van zijn/haar rechten. Alle overige papieren documentatie valt onder de noemer 'persoonlijke verzamelingen' of 'drukwerk'.
- *Monumenten en gedenktekens*, te weten de verzamelnaam voor alle zich in de publieke ruimte bevindende objecten, gebouwen en sporen in het landschap uit de Tweede Wereldoorlog of daarna, die aan gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog herinneren.
- *Persoonlijke getuigenissen*, te weten nieuw vast te leggen persoonlijke getuigenissen en herinneringen (oral history).

- Welke activiteiten komen in aanmerking?

Het erfgoedprogramma kent drie subsidielijnen, gericht op:

- A) Behoud.
- B) Toegankelijkheid.
- C) Publieksgerichte toepassing.

- Subsidie aanvragen

Subsidie kan worden aangevraagd door middel van een digitaal aanvraagformulier. Voor de wijze van indiening en beoordeling van subsidieaanvragen wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van deze notitie.

- Specificatie van dit beleidskader voor activiteiten op het gebied van persoonlijke getuigenissen

Voor subsidieaanvragen op het gebied van persoonlijke getuigenissen (zowel reeds vastgelegde getuigenissen als nieuw vast te leggen getuigenissen) wordt een specifiek landelijk oral history-kader opgesteld.

A. Activiteiten gericht op 'Behoud'

- doel

Doel van deze subsidielijns is om instellingen in de gelegenheid te stellen waardevol materiaal te behoeden voor ernstig of acuut verval. Materiaal uit de periode van de Tweede Wereldoorlog is niet zelden kwetsbaar: zo was het papier vaak van slechte kwaliteit en blijken film- en geluidsdragers weinig duurzaam. Om de kennis en informatie die dergelijke materialen ons leveren veilig te stellen, biedt het erfgoedprogramma een subsidiemogelijkheid voor het behoud van (de informatie uit) dit materiaal.

Activiteiten ter behoud van het erfgoed zijn met name conserveren en/of digitaliseren⁴ of inspanningen om relevant materiaal op te sporen.

- welke materialen komen in aanmerking?

Deze subsidiemogelijkheid is van toepassing op alle op pagina 7 genoemde erfgoedmaterialen, behalve 'monumenten en gedenktekens'.

- welke activiteiten komen in aanmerking voor subsidie?

- passieve conserveringsmaatregelen, niet zijnde van bouwkundige aard (bijvoorbeeld zuurvrije verpakkingen van materiaal);
- actieve conserveringsmaatregelen (zoals bestrijding inktvraat, schimmel, houtworm of corrosie);
- digitalisering (geldt met name voor audiovisueel materiaal, maar kan ook worden ingezet voor papieren informatiedragers en fotomateriaal);
- lokaliseren, inventariseren en identificeren van materiaal.

- welke activiteiten komen niet in aanmerking voor subsidie?

- activiteiten gericht op behoud van overheidsarchieven die onder de Archiefwet 1995 vallen⁵;
- (bouwkundige) voorzieningen om materiaal te conserveren of in goede staat te behouden, zoals vitrines, lichtinstallaties en geklimatiseerde ruimtes;
- restauratie van materiaal.

⁴ Digitalisering is hier bedoeld als conserveringsinstrument: het overzetten van analoge informatie op digitale dragers om verval of verlies van de informatie of oorspronkelijke informatiedrager te voorkomen. Digitalisering bestaat ook in de definitie die door de Nederlandse Museumvereniging ook wel aangeduid wordt met de term 'automatisering'. Digitalisering is dan het maken van digitale afbeeldingen van fysieke objecten, en verwijst naar het collectiebeheer als een van de taken van musea. Die betekenis heeft het begrip hier niet.

⁵ Op grond van de Archiefwet 1995 zijn overheidsorganen verplicht de onder hen berustende archieven in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren. Overigens kan wel subsidie worden aangevraagd voor behoud van particuliere archieven die tijdens de programmaperiode worden aangenomen.

- **specifieke voorwaarden**

Naast de algemene subsidievoorwaarden gelden voor subsidieaanvragen in het kader van 'behoud' de volgende voorwaarden:

- Subsidieaanvragen bedragen minimaal € 2.500.
- Subsidie van behoud van foto's heeft als voorwaarde dat het materiaal beschikbaar wordt gesteld aan de fotobeeldbank Tweede Wereldoorlog, die momenteel door het NIOD in samenwerking met de oorlogs- en verzetsmusea wordt ontwikkeld.
- Subsidie van behoud van drukwerk waarvoor een digitale kerncollectie⁶ wordt samengesteld, heeft als voorwaarde dat het materiaal ook in deze digitale kerncollectie wordt opgenomen. Voor drukwerk waarvoor geen kerncollectie wordt samengesteld geldt dat hierover apart, per collectie, met behulp van het waardestellend kader dat in bijlage 1 is opgenomen, zal worden bepaald of de aanvraag kan worden gehonoreerd.

- **subsidiebedragen**

Voor behoud van de verschillende erfgoedmaterialen worden maximum subsidiepercentages met daaraan gekoppelde maximumsubsidiebedragen gehanteerd:

| Erfgoedmateriaal | Volledig subsidiabel tot een bedrag van: | 50% van de totale projectbegroting subsidiabel vanaf: |
|--|---|--|
| Voorwerpen/objecten (per item) | 3.000 | 3.000 tot maximaal 20.000 |
| (per collectie) | 20.000 | 20.000 tot maximaal 50.000 |
| Foto's (per collectie) | 20.000 | 20.000 tot maximaal 50.000 |
| Beeld- en geluidsmateriaal (per collectie) | 50.000 | 50.000 tot maximaal 200.000 |
| Persoonlijke verzamelingen (per collectie) | 20.000 | 20.000 tot maximaal 40.000 |
| Drukwerk (per collectie) | 20.000 | 20.000 tot maximaal 40.000 |
| Archieven (per archief) | 75.000 | 75.000 tot maximaal 200.000 |

De in de tabel genoemde bedragen zijn in euro's en gelden voor de totale aanvraag.

⁶ Voorgenomen digitale kerncollecties zijn in ieder geval: affiches, strooibiljetten, pamfletten, illegale publicaties en kamptekeningen. Voor (oorlogs)kranten zal binnen het erfgoedprogramma geen aparte digitale kerncollectie worden opgezet, voornamelijk wordt uitgegaan van de opname van deze collectie in het omvangrijke 'krantenproject' dat momenteel door de Koninklijke Bibliotheek wordt voorbereid.

B. *Activiteiten gericht op 'Toegankelijkheid'*

- *doel*

Doel van deze subsidielijst is het verbeteren van de toegankelijkheid van erfgoed- of bronnenmateriaal. Met 'toegankelijkheid' wordt bedoeld dat het publiek, maar ook bijvoorbeeld de archief- of erfgoedbeherende instellingen zelf op een gebruiksvriendelijke wijze kunnen achterhalen welk bronnenmateriaal beschikbaar is, waar dat materiaal zich bevindt en welke (soort) informatie dat materiaal bevat, zodat het daadwerkelijk gebruik ervan wordt vergemakkelijkt.

Activiteiten die de toegankelijkheid van erfgoedmateriaal verbeteren zijn met name digitaliseren, ordenen en registreren.

- *welke materialen komen in aanmerking?*

Deze subsidiemogelijkheid is van toepassing op alle in op pagina 7 genoemde erfgoedmaterialen.

- *welke activiteiten komen in aanmerking voor subsidie?*

- Ordenen en registreren (of verbeteren hiervan) van eigen collecties van erfgoed- en archiefbeherende instellingen (tot een maximum van 75 procent van de werkelijk gemaakte kosten);
- koppelen en interoperabel maken van databases (registratiesystemen) met erfgoedcollecties of archieven;
- het aanbrenge van een digitale toegang in de vorm van bijvoorbeeld (portaal)websites en webgidsen op (vindplaatsen van) digitaal of analoog bronmateriaal om zoekmogelijkheden binnen collecties of archieven te vergroten;
- digitaliseren: het scannen, toevoegen van metadata en doorzoekbaar maken van (deel)collecties en archieven via gestandaardiseerde indexen en gebruiksvriendelijke zoeksystemen;
- creëren van digitale bronnen van erfgoedmateriaal, zoals digitale kerncollecties en beeldbanken;
- andere, niet-digitale toepassingen die de beschikbaarheid en toegankelijkheid van uniek bronmateriaal vergroten, bijvoorbeeld het transcriberen van geluidsmateriaal, het vertalen van buitenlandse bronnen of van materiaal in dialect;
- het op audiovisueel materiaal vastleggen van persoonlijke getuigenissen.

- **welke activiteiten komen niet in aanmerking voor subsidie?**

- bouwkundige of organisatorische voorzieningen gericht op de (fysieke) toegankelijkheid van materiaal;
- bouwkundige of andere voorzieningen gericht op de toegankelijkheid van materiaal, zoals vitrines, panelen of informatieborden.

- **subsidiebedragen**

Voor aanvragen in het kader van 'toegankelijkheid' wordt geen maximum subsidiebedrag gehanteerd; aanvragen worden beoordeeld aan de hand van de uitgangspunten, subsidievoorwaarden en het waardestellend kader (bijlage 1).

C. *Activiteiten gericht op 'Publieksgerichte toepassing'*

- *doel*

Doel van deze subsidielijns is om concrete gebruikstoepassingen van materiaal uit en over de Tweede Wereldoorlog te stimuleren, bij voorkeur gericht op één of meerdere van de eerder onderscheiden doelgroepen. Bronnenmateriaal op zich is meestal niet direct geschikt voor gebruik door een breed publiek. Pas door het bijbehorende verhaal te vertellen, krijgt het voorwerp of document zijn betekenis en ontstaan er mogelijkheden voor inleving en identificatie.

Activiteiten zijn met name gericht op contextualiseren⁷ van materiaal en het creëren van internet- en multimediale toepassingen. De activiteiten moeten bijdragen aan een pluriform perspectief over de Tweede Wereldoorlog, waarbij de voorkeur uitgaat naar activiteiten met aandacht voor de internationale dimensie van deze periode.

- *welke materialen komen in aanmerking?*

Deze subsidiemogelijkheid is van toepassing op alle op pagina 7 genoemde erfgoedmaterialen.

- *welke activiteiten komen in aanmerking voor subsidie?*

- Activiteiten gericht op het creëren van internet- of multimediale toepassingen die foto's, film- en geluidsfragmenten, citaten of achtergrondinformatie combineren, of bijvoorbeeld gebruik maken van satellietplaatsbepalingssystemen (GPS), wiki-toepassingen en technieken als animatie en virtuele reconstructie.

- *welke activiteiten komen niet in aanmerking voor subsidie*

- activiteiten die redelijkerwijs tot de reguliere of structurele (kern)taken van een instelling moeten worden geacht, zoals het organiseren van tentoonstellingen voor musea.

- *subsidiebedragen*

Voor aanvragen in het kader van 'publieksgerichte toepassing' wordt geen maximum subsidiebedrag gehanteerd; aanvragen worden beoordeeld aan de hand van de uitgangspunten en subsidievoorwaarden.

⁷ Contextualisering is het op een samenhangende en daardoor betekenisvolle wijze toevoegen van informatie (foto's, film- en geluidsfragmenten, verhalen) over de achtergronden, omstandigheden en geschiedenis van gebeurtenissen, objecten of personen.

4. Subsidievoorwaarden, betekenisomschrijving, wijze van indienen en beoordelen

- Algemene subsidievoorwaarden

Het ministerie van VWS stelt een aantal algemene voorwaarden bij de beoordeling van subsidieaanvragen. Zo dient een aanvrager aan te tonen dat er een duidelijke subsidiebehoefte is, en dient aannemelijk te worden gemaakt dat de voorgestelde activiteiten op een adequate wijze en binnen de gestelde termijn uitgevoerd kunnen worden. In het kader van het programma Erfgoed van de Oorlog is een aantal aanvullende algemene voorwaarden opgesteld, die op alle te verstrekken subsidies van toepassing zijn:

- Activiteiten dienen in principe in 2009 te worden afgerond, tenzij omstandigheden een uitloop in 2010 rechtvaardigen.
- Subsidie wordt slechts verstrekt aan instellingen, gevestigd in het Koninkrijk der Nederlanden.
- Activiteiten moeten betrekking hebben op erfgoedmateriaal afkomstig uit of betrekking hebbend op het grondgebied of de ingezetenen van het Koninkrijk der Nederlanden ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, dat wil zeggen Nederland, voormalig Nederlands-Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen.
- Activiteiten moeten betrekking hebben op de periode van oorlog en bezetting in Nederland en voormalig Nederlands-Indië, Suriname en Nederlandse Antillen, inclusief gebeurtenissen, ontwikkelingen en gevolgen die rechtstreeks verband houden met die periodes (zoals opkomst nationaal-socialisme, joodse vluchtelingen, rechtspleging, terugkeer, Bersiap-periode, dekolonisatie).
- Met subsidie bewerkt of gedigitaliseerd materiaal dient in ieder geval beschikbaar te worden gesteld voor door VWS aangewezen publieksgerichte toepassingen en andere uitingen die binnen het publieke domein vallen.
- Subsidieaanvragers dienen vooraf duidelijkheid te verschaffen over eventuele beperkingen in gebruik en presentatie door privacyreglement en auteursrecht.
- Indien de subsidieaanvrager niet de eigenaar is, handelt deze aantoonbaar uit naam van en met instemming van de eigenaar van het materiaal waarvoor een aanvraag wordt gedaan.
- Subsidieaanvragen dienen inzicht te geven in (toekomstige) voorzieningen ten aanzien van toegankelijkheid, duurzaamheid en conservering van erfgoedmateriaal (de algemeen geldende criteria van de erfgoedinspectie worden hierbij betrokken).
- Subsidie voor een bepaalde bewerking van materiaal wordt slechts versterkt indien het materiaal in een zodanige staat is (gebracht) dat de voorgestelde bewerking ook daadwerkelijk het gewenste resultaat oplevert. Zo wordt een subsidie voor een digitale toegang op een archief niet verstrekt indien het archief niet is geschoond, geordend en beschreven. Als leidraad voor de volgorde van bewerkingen geldt de bewerkingsketen: lokaliseren, inventariseren, identificeren, waarderen, selecteren (schonen), ordenen, registreren, beschrijven, conserveren, digitaliseren, contextualiseren, presenteren.

- Betekenisomschrijving

Bij de beoordeling van een subsidieaanvraag in het kader van 'behoud' of 'toegankelijkheid' is het van belang goed inzicht te bieden in de betekenis van het materiaal dat voor subsidiëring wordt voorgedragen. In de betekenisomschrijving beschrijft de subsidieaanvrager meer of minder uitgebreid de betekenis van het materiaal vanuit de volgende invalshoeken:

- *Historische betekenis* (onder andere de waarde en betekenis van het materiaal als authentieke bron van informatie, de plaats die het materiaal inneemt in een meer

- algemeen gedragen beeld van de geschiedenis).
- *Wetenschappelijke betekenis.*
- *Sociale of actuele betekenis* (de betekenis die het materiaal voor het heden heeft).
- *Educatieve betekenis* (de waarde van het materiaal voor onderwijs en voorlichting).
- *Internationale, nationale, regionale of lokale betekenis.*

De subsidieaanvrager dient daarnaast in te gaan op de elementen genoemd in het waardestellende kader (zie bijlage 1), zoals de zeldzaamheid, de herkomst en de staat van het materiaal. Eventuele informatie ter verdere onderbouwing van de aanvraag dient te worden meegezonden.

- Digitaal aanvraagformulier

Met gebruikmaking van het bijgevoegde (digitaal beschikbare) formulier kan een subsidie worden aangevraagd. Het formulier is te vinden op de website van het ministerie van VWS (www.minvws.nl).

Voor het toekennen van subsidie zijn twee aanvraagrondes per jaar (voorjaar en najaar). Per ronde wordt een maximaal te besteden budget vastgesteld. De minister verstrekt subsidies totdat het zogeheten subsidieplafond is bereikt.⁸ Bijzondere omstandigheden kunnen het noodzakelijk maken een subsidieaanvraag nog voor de eerstvolgende beoordelingsronde af te handelen. Indien dit het geval is, zal de minister dit met redenen omkleed doen. De sluitingstermijn en het beschikbare subsidiebedrag worden in de Staatscourant gepubliceerd, en vervolgens op de website van het ministerie van VWS.

- Beoordelen van aanvragen

De beslissing over een subsidieaanvraag wordt genomen door de minister van VWS, op basis van de bepalingen uit de Subsidieregeling VWS-subsidies en de in deze notitie geformuleerde uitgangspunten en subsidievoorwaarden. Voor subsidieaanvragen op het terrein van persoonlijke getuigenissen geldt bovendien het specifieke landelijke oral history-kader 'Erfgoed van de oorlog'.

Beslissing over aanvragen gericht op 'behoud' en 'toegankelijkheid' worden bovendien genomen aan de hand van de waarde van het materiaal dat voor subsidie wordt voorgedragen. Om inzicht te krijgen in de waarde van materiaal wordt een toetsingscommissie samengesteld, waarin onafhankelijke deskundigen worden benoemd, die de minister hierover vanuit historisch en vakinhoudelijk perspectief kan adviseren. Bij het opstellen van haar advies hanteert deze commissie het waardestellend kader dat is opgenomen in bijlage 1. Indien nodig kan de minister, naast deze historisch/inhoudelijke toets, ook technische of andere adviezen inwinnen.

Voor subsidieaanvragen gericht op 'publieksgerichte toepassing' geldt het waardestellend kader niet. Deze aanvragen worden beoordeeld op basis van de bepalingen uit de Subsidieregeling VWS-subsidies, de in deze notitie geformuleerde uitgangspunten en subsidievoorwaarden, alsmede op basis van kwaliteit en bereik van de voorgestelde toepassing.

Bijzondere omstandigheden kunnen het noodzakelijk maken om af te wijken van het gestelde in deze notitie. Indien dit het geval is, zal de minister dit met redenen omkleed doen.

⁸ Conform artikel 7, vierde lid, en artikel 13, tweede lid, van de Subsidieregeling VWS-subsidies.

Waardestellend kader 'behoud' en 'toegankelijkheid' erfgoedmateriaal Tweede Wereldoorlog

1. Inleiding

Voor de beoordeling van subsidieaanvragen voor 'behoud' en 'toegankelijkheid' in het kader van het programma Erfgoed van de Oorlog is dit waardestellend kader erfgoedmateriaal Tweede Wereldoorlog ontwikkeld. Doel hiervan is het bepalen van het belang, de waarde van materiaal dat betrekking heeft op de Tweede Wereldoorlog. Een onafhankelijke toetsingscommissie zal met behulp van dit waardestellend kader een advies uitbrengen over de waarde van het materiaal dat onder de vlag van 'behoud' of 'toegankelijkheid' in een subsidieaanvraag is opgenomen. Weging van de waarde geschiedt niet in de vorm van cijfers, categorieën of formules, maar in de vorm van een zorgvuldig en beargumenteerd advies. Dit advies wordt door de minister van VWS betrokken bij de beoordeling van een subsidieaanvraag.

2. Waardebepaling materiaal Tweede Wereldoorlog

De waardebepaling geschiedt aan de hand van de volgende elementen:

- *Representatief*

Hierbij staat de vraag centraal wat de betekenis is van het materiaal in de context van het geheel aan oorlogsarchieven en –erfgoed. Deze betekenis valt uiteen in drie subcriteria die gezamenlijk de representativiteit van het materiaal bepalen:

- materiaal heeft een **symboolfunctie** als er een duidelijke relatie is met een belangrijke c.q. beeldbepalende persoon of gebeurtenis in de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in het Koninkrijk der Nederlanden;
- materiaal heeft een **schakelfunctie** als het een belangrijk moment in de periode van de Tweede Wereldoorlog markeert of vertegenwoordigt;
- materiaal heeft **ijkwaarde** als de waardering en betekenis van veel ander materiaal er aan kan worden gerelateerd en vastgesteld.

- *Onvervangbaar*

Materiaal wordt als onvervangbaar beschouwd als er geen of nagenoeg geen ander gelijk of gelijksoortig authentiek materiaal in goede staat in het Koninkrijk der Nederlanden aanwezig.

- *Sociale of actuele waarde*

De sociale of actuele waarde van het materiaal betreft de betekenis voor het heden. Dat kan variëren van de betekenis voor de identiteit van groepen burgers of gemeenschappen die met het materiaal verbonden zijn tot de betekenis voor (toekomstige) vraagstukken/thema's binnen de Nederlandse samenleving.

- *Staat van het materiaal*

De mate waarin het materiaal nog in originele staat is (authenticiteit), en hoe de fysieke staat ervan is, bepaalt mede de (cultuur-historische) waarde van het materiaal.

- *Compleetheid*

Materiaal wint aan waarde indien het meer compleet is en/of onderdeel van een ensemble vormt.

- *Herkomst (culturele biografie)*

De herkomst van het materiaal is van belang omdat het de geschiedenis ervan betreft. Waar is het gemaakt, waar is het gebruikt, wie waren de eigenaren en hoe hebben die het gebruikt? De relatie van het materiaal met het Koninkrijk der Nederlanden speelt in dit verband een belangrijke rol. Men zou het ook de culturele biografie van het materiaal kunnen noemen. Onder dit element valt ook documentatie die het materiaal in een context plaatst en betekenis geeft.

- *Zeldzaamheid*

De waarde van materiaal is over het algemeen groter naarmate het zeldzamer is.

- *Presentatiepotentieel*

De waarde van materiaal kan mede schuilen in de mogelijkheden die het biedt om de betekenis over te brengen of om het verhaal te vertellen.

Begrippenlijst

Archief

Documenten die door personen of instellingen zijn ontvangen of opgemaakt uit hoofde van zijn/haar activiteiten, zijn/haar taken of ter handhaving van zijn/haar rechten.

Archiefbeherende instelling

Instelling die belast is met het fysieke beheer van een archief of archieven. Hieronder valt ook het ordenen, schonen en ontsluiten.

Bewerkingsketen

De bewerkingsketen bestaat uit de volgende activiteiten: lokaliseren, inventariseren, identificeren, waarderen, selecteren, ordenen, registreren, beschrijven, conserveren, digitaliseren, contextualiseren, presenteren. De volgorde impliceert ook voorwaardelijkheid: voorgestelde bewerkingen zijn pas mogelijk als een (noodzakelijke) vorige is voltooid.

Collectie (archivaal)

Groep van documenten volgens een bepaald criterium bijeengebracht en op of vanuit één plaats beheerd.

Collectie (museaal)

De collectie van een (erfgoed)instelling is het geheel van objecten dat door deze instelling beheerd wordt. De collectie is vaak onder te verdelen in verschillende deelcollecties, die in de praktijk vaak weer 'collectie' genoemd worden.

Contextualisering

Contextualisering is het op een samenhangende en daardoor betekenisvolle wijze toevoegen van informatie (zowel in de vorm van beeld, geluid, animatie als tekst) over de achtergronden, omstandigheden en geschiedenis van de gepresenteerde gebeurtenissen, objecten of personen.

Deelcollectie (museaal)

Een cluster objecten binnen een collectie die onderlinge samenhang vertoont, bijvoorbeeld wat betreft thema, chronologie, geografie, materiaalsoort of herkomst.

Digitale kerncollectie

Collectie die de digitale afbeeldingen en beschrijvingen bevat van één origineel exemplaar van elke serie of oplage van een specifieke drukwerksoort die is vervaardigd en verschenen, zoals affiches, kranten, strooibiljetten en pamfletten. Het kan ook gaan om uniek materiaal dat zich door zijn aard (plat, papier, handzaam formaat) laat vergelijken met drukwerk, zoals tekeningen. Een belangrijk kenmerk van een digitale kerncollectie is het streven naar compleetheid.

Digitale toegang

De toegankelijkheid via de computer voor een beheerder en/of gebruiker van een (ontsloten) collectie.

Digitalisering

Digitalisering als conserveringsinstrument is het overzetten van analoge informatie op digitale dragers om verval of verlies van de informatie of van de oorspronkelijke informatiedrager te voorkomen.

Digitalisering is ook het maken van digitale afbeeldingen (scans) van fysieke objecten en documenten, het online brengen van dit materiaal, het toevoegen van metadata en het

doorzoekbaar maken via gestandaardiseerde indexen en gebruiksvriendelijke zoeksystemen. Digitaliseren is in deze betekenis op te vatten als het toegankelijk maken van het materiaal voor een breder publiek.

Erfgoedbeherende instelling of erfgoedinstelling

Instellingen die behoud en beheer van erfgoed als hoofdtaak hebben, zoals archieven, musea, bibliotheken. Hieronder vallen alle collectiebeherende instellingen, inclusief wetenschappelijke instituten met erfgoedcollecties, maar ook bijvoorbeeld herinneringscentra.

Eigenaar en beheerder

Met beheerder wordt bedoeld een rechtspersoon die beheer van erfgoed als hoofdtaak heeft, bijvoorbeeld een museum, archief of bibliotheek. Eigenaar is degene die het juridisch eigendom heeft van het materiaal.

Infrastructuur

Een geheel van adequate en gangbare voorzieningen, die technisch, financieel, bestuurlijk of organisatorisch van aard kunnen zijn.

Ontsluiten

Het in toegankelijke staat brengen van een archief of collectie door het vervaardigen van toegangen en andere hulpmiddelen.

Particuliere verzameling of collectie

Alle collecties die (nog) niet bij een erfgoedinstelling zijn ondergebracht.

Particulier archief

Een archief dat niet gevormd is door een overheidsorganisatie of persoon bekleed met enig openbaar gezag en dat niet onder de Archiefwet 1995 valt.

(Persoonlijke) verzameling (archivaal en museaal)

Een hoeveelheid bescheiden (eventueel aangevuld met objecten of ander materiaal) die door iemand met een bepaald doel bijeen is gebracht, zonder dat zij naar hun aard bestemd zijn om onder hem of haar te berusten.

Toegankelijke staat

De mate waarin documenten en gegevens in een archief of collectie binnen redelijke tijd gevonden kunnen worden en raadpleegbaar zijn.

Wiki

Een applicatie of (web)toepassing gericht op samenwerking en kennisdeling. Met wiki kunnen webdocumenten gezamenlijk worden bewerkt, zonder dat de inhoud door deskundigen moet worden geredigeerd en/of geaccepteerd.